

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

*Андрощук Оксана
Науковий керівник – доц. Куца Лариса*

Г.-К. АНДЕРСЕН – НОВАТОР ФІЛОСОФСЬКИХ КАЗОК ДЛЯ ДІТЕЙ

Г.-К. Андерсен – всесвітньо визнаний «король» європейської літературної казки. На його творах виростили цілі покоління наймолодших читачів. Андерсен зробив велетенський вклад у розвиток казки як такої. Дослідники його творчості стверджують, що саме у такий спосіб, через казку, письменник сприймав світ та жив у ньому. Багато суперечок ведеться щодо творів Андерсена і на сьогоднішній день. Особливо про те, чи написані ці казки для дорослих, чи для дітей? Це питання було одвічно на вустах у літературознавців та критиків, як і щодо художніх особливостей літературних казок автора. Відомий андерсенознавець, дослідник Грьонбек Бо писав, що казки Андерсена дуже відрізняються своєю формою від «розпливчатої й випадкової форми» народної казки; що в Андерсена дія «вкрай упорядкована», а події відбуваються швидко одна за одною і нема «жодного зайвого слова». Данський критик Гейберг Юган твердив, що геній Андерсена ніде не потребує «жодних рекомендацій». Твори його перекладалися багатьма мовами світу, в тому числі й українською. Найдовершеніші взірці перекладу в Україні подала знаменита сучасна перекладачка Галина Кирпа.

Детальні огляди творчості Андерсена подали дослідники Брауде Л., Чернявська О., Арзамасцева І. Питання поетики його казок поставали в центрі уваги критиків Качак Т., Круль Л. та Мінералової І. Отже, творчий доробок Андерсена багато досліджували, його казки неодноразово ставали об'єктом аналітичних розвідок багатьох вчених, але детальних досліджень особливостей майстерності філософських казок цього автора, на жаль, немає. Ця проблема і обумовила актуальність нашої статті. Проблематика філософських казок Андерсена доволі різнобічна, охоплює питання риторичні, такі, як сенс життя. Вони також порушують тему любові й вірності, силу людських почуттів та їх велику владу над людьми. Є в письменника ряд творів, які присвячені великій силі мистецтва, а також навіть політиці. Літературознавець Капустян І., досліджуючи творчість казкаря, стверджує у своїх працях, що відомим Андерсена зробило саме вміння перетворювати реальні життєві ситуації на казкові історії з філософською насиченістю та виховним моментом.

Аналізуючи художні особливості творчості Андерсена саме як засіб естетичного виховання, варто наголосити на трепетному ставленні автора до даного питання. Андерсен розкриває з допомогою сюжету своїх творів й відмінностей у характерах персонажів питання виховання свого читача. Перетвореннями та метаморфозами, метафорами та персоніфікаціями великому данцеві вдалося донести проблему естетичного виховання до читача, дорослого і малого. Андерсен, будучи творчою особистістю, високо цінував й відзначав саме естетів – людей, що мають свої смаки й погляди на мистецькі речі, вміють помічати красу в простому». Це автор доносить через призму своїх творів, яскравим прикладом яких постає казка «Соловей». Критики відзначають творчу спадщину Андерсена як щирі, відверту та вірну історію, що провадить на істинний шлях. Брандес Г., один із найвідоміших дослідників творчого доробку Андерсена, відзначає як один із своїх улюблених творів казкаря - «Тінь» вказуючи на усю відвертість, правдивість казки, що виховує у читача почуття відповідальності за власні вчинки, демонструє цінність мистецтва, порядності й доброти. З допомогою найпростіших образів автор зумів завоювати прихильність у читачів всього світу й продемонстрував важливі аспекти виховання.

Значна кількість вчених неодноразово ставили запитання на дискусіях й обговореннях: «Чому казка принесла такий успіх Андерсену?». Відповідь на це питання прекрасно давав у своїх лекціях про визначних письменників Сергій Іванюк, вказуючи, що перш за все, «казка – це такий твір, який ніколи не претендував на правдивість» [2, с. 24], і це дало широкі можливості для творчого польоту фантазій Андерсена, який згодом стане всесвітньовідомим і на честь якого назвуть найпрестижнішу літературну премію у галузі дитячої літератури. Цей літературний жанр дозволив Андерсену здійснити свої мрії, побути тим, ким хотів ціле життя, й врешті-решт донести до людей свою думку.

Сам Андерсен визнавав, що його твори покликані нести добро людям, у чому й полягав філософський підхід письменника до своєї творчості. Андерсен писав про важливі теми просто, цікаво й без вікових обмежень. Звичним для людського ока тварин, речей він наділяв незвичайними можливостями або вагомністю. Наприклад - світлячок, який став головною родзинкою багатьох його казок, чи сірники, котрі

стали ключовими в казці «Дівчинка з сірниками» й змушують читача по-справжньому задуматися над цінністю життя, простих речей і сім'ї. Однак далеко не всі твори Ганса-Кристіана Андерсена користуються на сьогодні великою популярністю, є й такі, що мало розрекламовані, забуті й непопулярні, хоч і мають глибокий сенс. Серед них – «Дівчинка з сірниками», «Блукаючі вогники в місті», «Червоні черевички», «Стара-стара казка», «Соловей», «Калоші щастя», «Ангел».

Андерсен писав філософські казки, вчив свого читача любити, приймати речі й людей такими, які вони є, знайомив і з смертю. Остання тема є дуже складною для розкриття навіть в дорослих творах, однак казкар зумів так скласти свої думки й створити справжню магію слова, що навіть смерть виступає у його творах не чимось страшним й негативним, а далеким й давнім другом. Яскравим прикладом є казка «Ангел», що розповідає читачам про ангела із мертвою дитиною на руках, котру він відносить до небесного царства. Образ ангела, що в минулому був маленькою бідною і знедоленою дитиною, є дуже філософським. Андерсен повертається до теми поцілунок й надає йому важливого, головного значення. Це спостерігаємо у казці «Русалочка», адже поцілунок Бога дає можливість приєднатися до хору ангелів навіть маленькому, зів'ялому бур'яну. Філософські казки письменника легкі для прочитання, з глибоким навантаженням.

Варто звернути увагу на анімалістику у казках Андерсена. Тварини – це часті герої творів казкаря. Казки, у яких зустрічаються анімалістичні образи, можна поділити на кілька груп: герої – люди, герої – дикі й домашні тварини, герої – риби, герої – птахи. Казкар вмів надає образам довершеності з допомогою описів, надає їм людських якостей, наділяє значним емоційним інтелектом. Часто саме в казках про тварин люди виступають другорядними персонажами. Особливою характерною рисою й унікальністю філософських творів Андерсена є саме протиставлення з допомогою образів тварин міфічного, надприродного й загадкового із звичайними почуттями, думками, котрі люди переживають кожного дня. Саме така особлива риса творчого доробку казкаря вирізняє його твори серед інших й змушує читача до глибокого обмірковування. Казка «Русалочка» - приклад для такого філософічного твору. Автор подає опис дна морського, у водах якого живуть русалки. Головною темою для розмов цих морських дів було життя на суші, а головна із них переживає людські почуття любові і відданості. Леві-Строс К., відомий антрополог і фольклорист, писав у своїх працях, що таке використання анімалістичних образів можна назвати «добрим прикладом для роздумів». Саме така особливість казок Андерсена легко доносить до читача сенс твору й змушує задуматися над розумінням філософських істин.

Простота написання – головна особливість Андерсена. У своїх «Казках, які розповідалися дітям», автор завжди намагався писати легко і захопливо для читачів усіх вікових категорій, оскільки тут він торкався проблем внутрішньої боротьби за власне «я», пояснював всю глибину людських почуттів. Його персонажі і щиро кохають, і жертвують собою, і веселяться, і переживають болі душевні. Автор показує у них, що цікаво, і конфлікти людини з соціумом. Аналізуючи біографію Андерсена, підсумовуємо, що всі ці питання переживав сам автор, тому він мав таку потребу у зверненні багатьох людей до цих проблем.

Отже, філософська казка Андерсена вирізняється серед інших творів цього жанру своєю глибокою наповненістю та багатством образів, психологізмом. Вчені вважають, що великий датчанин під впливом творчості Гофмана навчився наділяти персонажів своїх творів сильними характерами й психологічними портретами, що стало ще одним моментом до успішного визнання світом його незвичайного таланту. Андерсен вчить свого читача усвідомлювати одвічні проблеми й цінності, а дитину – розуміти недитячі істини. Андерсен пройшов особливо складний шлях до вироблення власного легкого й філософсько-наснаженого почерку написання філософських казок для дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андерсен Г.-К. Казки / З данської пер. Г.М.Кирпа. К.: Школа, 2006. 320 с.
2. Гречанюк С. Вічні книги. К.: Молодь, 1988. 326 с.

*Кобеля Оксана
Науковий керівник – доц. Куца Лариса*

ПАРАДИГМА ТРАДИЦІЯ / НОВАТОРСТВО У «ДИТЯЧІЙ» ТВОРЧОСТІ М. ВІНГРАНОВСЬКОГО

Шістдесятництво як явище неординарне і по сьогодні перебуває в центрі зацікавлень критики й літературознавства. Адже воно не вичерпалося у своєму ідейному виявленні і не завершилось як період історії літератури у певному проміжковій часу. Чимало шістдесятників залишаються активними учасниками сучасного літературного процесу (І. Драч, Ліна Костенко, Б. Олійник, Д. Павличко, С. Йовенко, Ірина Жиленко та інші). Про витоки українського шістдесятництва, яке викликало чималий